Bor

(Bor, Niğde)

Niğde iline bağlı ilçe.

Bor ilçesi, Niğde ilinin önemli bir yerleşim birimi olup, tarihi, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla dikkat çekmektedir. Bor ilçesinin tarihi, antik dönemlere kadar uzanmaktadır. İlçe sınırlarında yer alan Kemerhisar kasabası, antik Tyana kentinin üzerine kurulmuştur.

Tyana, Neolitik dönemden itibaren yerleşim görmüş olup, MÖ 5000 yıllarına tarihlenen seramikler ve Ana Tanrıça heykelcikleri bulunmuştur. Bu buluntular, bölgenin tarihî önemini göstermektedir. Tyana Antik Kenti, zengin su kaynaklarıyla tarih boyunca dikkat çekmiştir. Bu su kaynaklarının en önemlileri arasında Roma Havuzu ve su kemerleri bulunmaktadır. Bu yapılar, kentin su ihtiyacını karşılamak ve Roma'nın mühendislik becerisini sergilemek amacıyla inşa edilmiştir. Roma Havuzu, Köşk Höyük yakınlarında, kentin yaklaşık dört kilometre kuzeydoğusunda yer almaktadır. Havuz, suyunu hemen yakınındaki kaynaklardan almakta olup, etkileyici boyutlara ve mermer kaplamalara sahiptir. Bu özellikleriyle, sadece bir su toplama rezervuarı olmanın ötesinde, olası farklı işlevlere de sahip olabileceği düşünülmektedir.

Bor ilçesi, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Osmanlı döneminde, bölgedeki Ermeni nüfusunun varlığına işaret eden yapılar bulunmaktadır. Örneğin, Bor'da bulunan Ermeni Kilisesi ve üzerine inşa edilen Cığızlar Konağı, bu dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Bu yapılar, bölgenin kültürel ve mimari mirasının önemli parçaları olup, tarihi süreç içerisinde dini ve sosyal yaşamın merkezi olmuştur. Bor'un merkezinde yer alan camiler, hamamlar ve eski kilise, farklı dönemlerin sanatsal ve mimari anlayışını yansıtan önemli eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bor'da bulunan camilerden Sokullu Mehmet Paşa Camii (1573), Şeyh İsmail Camii (1530), Abdurrahman Paşa Camii (1635), Sultan Alaaddin Camii (1407), Abdüllatif Camii (1845) ve Kütüplü Camii (1467), Osmanlı ve Selçuklu mimarisinin önemli örnekleri arasındadır. Bu camiler, bulundukları dönemin mimari ve süsleme sanatını yansıtmakla birlikte, bölgedeki dini ve sosyal hayatın gelişiminde önemli rol oynamışlardır. Bunların yanı sıra, ilçede Osmanlı döneminden kalma iki hamam ve tarihi bir kilise de yer almaktadır. Hamamlar, Osmanlı kent dokusunda önemli bir yere sahip olup, hem temizlik ihtiyacını karşılayan hem de sosyal buluşma

alanı işlevi gören yapılar olarak öne çıkmaktadır. Bölgede yer alan eski kilise ise farklı inanç gruplarının tarih boyunca Bor'da varlık gösterdiğinin önemli bir kanıtıdır. Bor ilçesinde yer alan bu eserler, kent kimliğinin oluşumunda ve Osmanlı şehircilik anlayışının yansıtılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bölgenin tarihi dokusunu koruyarak günümüze taşıyan bu yapılar, tarihsel ve kültürel mirasın korunması açısından büyük bir değere sahiptir.

Bor ilçesinin ekonomisi, tarım, hayvancılık, sanayi ve ticarete dayanmaktadır.Niğde'nin iklim ve toprak koşulları, tarımsal faaliyetlere elverişli olup, bölgenin ekonomik yapısına önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle Bor'da kadın kooperatiflerinin varlığı, yerel tarımın sürdürülebilirliğini destekleyen unsurlardan biridir. Kadınların istihdamı ve iş yaşamına katılımı üzerinden sağlanan ekonomik kazançlar, Bor'un sosyal dokusunu güçlendirmektedir. Örneğin, Bor Kadın Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, yerel gastronomik ürünlerin üretim ve pazarlama süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kooperatifin çalışmaları hem kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artırmakta hem de bölgesel gastronomi ve tarımsal ürünlerin tanıtımına katkıda bulunmaktadır. Bor'un gastronomik değerleri arasında Bor Söğürmesi, Niğde Tavası, Mazaklı Köftesi, Ayva Boranası ve Pirinçli Elma Dolması önemli yer tutmaktadır. Bor ilçesi, zengin yöresel mutfağı ve çeşitli yeme-içme mekânlarıyla ziyaretçilere lezzetli deneyimler sunmaktadır.

İlçede devam eden dericilik faaliyetlerinin, XVI. yüzyıla dayanan bir geçmişe sahip olduğunu ve 1924'e kadar ilkel yöntemlerle faaliyet gösterdiği aktarılmaktadır. 1948'de Acıgöl mevkiine taşınan sektör, sağlıksız koşullar nedeniyle 1993'te Niğde Özel İdaresi, Bor Belediyesi ve Bor Dericiler Kooperatifi iş birliğiyle Deri Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınarak modern üretime geçmiştir.

Bor ilçesi, zengin tarihî geçmişi, sosyo-kültürel çeşitliliği ve dinamik ekonomik yapısıyla Niğde ilinin önemli bir yerleşim birimidir. İlçenin tarihî ve kültürel mirası, bölgenin turizm potansiyelini artırmakta ve ekonomik gelişimine katkı sağlamaktadır.

Bor ilçesi, konaklama tesisleri açısından sınırlı seçeneklere sahip olmasına rağmen, Niğde il merkezi yakınlarında çeşitli alternatifler bulunmaktadır. Özellikle Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi bünyesinde hizmet veren Göncü Konağı Konukevi, tarihi taş evlerden oluşan yapısıyla dikkat çekmektedir. Toplamda 23 oda ve 48 yatak kapasitesine sahip olan bu konukevi, hem üniversite personeline hem de dışarıdan gelen misafirlere hizmet vermektedir. Konukevi işletmesi, Niğde Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı öğrencileri tarafından yürütülmekte, böylece öğrencilere uygulama yapma imkânı da sağlamaktadır.

DERYA BAYKAL BAYSAL

Ayrıca bkz.: Niğde; Bor Hanı; Niğde Köşk Höyük Kazıları; Tyana Antik Kenti Kazı Çalışmaları; Tyna Antik Kenti; Bor Hanı, kervansaray;

Yararlanılan kaynaklar: Akmeşe, K. A., Akmeşe, H., Ates, A., Cihangir, İ. S., Keleş, H. ve Keleş, A. (2024). The Significance Of Women's Cooperatives İn Promoting the Sustainability of Local Gastronomic Products: The Case Of Bor Women's Agricultural Development Cooperative, Environment And Social Psychology, 9(4), https://doi.org/10.54517/esp.v9i4.2318, Arslan, S. A. (2015). Niğde Bor Ermeni Kilisesi ve Cığızlar Konağı, The Journal of Academic Social Science Studies, 33:163-184., https://nigde.ktb.gov.tr/TR-214990/bor.html, Erişim Tarihi: 18.03.2025; Sarısır, S. (2006). Şehir Tarihi Çalışmaları Kapsamında Niğde Bibliyografyası Denemesi, TÜBAR, Güz: 185-205, Soydan, O. (2016). Kültürel Miras Olarak 'Nahitiya' Niğde, Akademik Bakış Dergisi, (54): 54-81, Yıldız, D. E. (2013). Niğde İli Bor İlçesinin Tarihi Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı (Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Ömer Halise Demir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.